

Hanna-Maria Hakala & Taija Kemppainen

Vanhempien merkitys nuoren elämässä

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Hoitotyön koulutusohjelma

Terveystieteiden suuntautumisvaihtoehto

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Hoitotyön koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Terveystieteiden hoitotyö

Tekijä: Hanna-Maria Hakala & Taija Kemppainen

Työn nimi: Nuori ja ihmissuhteet, vanhempien merkitys nuoren elämässä

Ohjaaja: FT Eija Kyrölahti & THM Raija Tolonen

Vuosi: 2009

Sivumäärä: 30

Liitteiden lukumäärä: 0

Tämän opinnäytetyö kuului osaksi Ilmajoki-hanketta, jonka tarkoituksena oli löytää uusia menetelmiä nuorten elämänhallintaan. Kohderyhmänä olivat Ilmajoen Jaakko Ilkan koulun 7. luokkalaiset nuoret ja heidän vanhemmat. Opinnäytetyön tavoite on selvittää nuorten ja vanhemman välistä ihmissuhdetta teorian avulla. Tarkoituksena on jakaa tietoa vanhempien ja nuorten välisistä ihmissuhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä ja tuotoksena kerätty tutkittu tieto esitetään vanhempainillassa.

Kannustavan ja hyvinvointia tukevan vanhemmuuden avulla nuori saa vankan pohjan aikuisuutta varten. Teoriatieto kerättiin eri tietokantoja hyväksi käyttäen. Terveeseen kasvuun ja kehittymiseen edellytetään turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita ja tukea antava elinympäristö. Tätä turvaa antaa koti sekä koulu yhteisö. Näiden tahojen yhteistyö on tärkeää ja sitä tulisi kehittää yhä enemmän lapsen ja nuoren hyväksi. Nuoret havainnoivat ja sisäistävät aikuisten malleja. Aikuisten mallien mukaisesti nuoret tekevät terveysvalintoihin liittyviä päätöksiä. Haasteena on, että asioista ei puhuta tarpeeksi kotona.

Nuoruusvaiheessa nuori määrittelee uudelleen suhteensa perheeseensä ja merkityksellisiin sosiaalisiin verkostoihin. Perheen ulkopuolisten aikuisten ja varsinkin ikätovereiden merkitys kasvaa. Ystävät ja ikätoverit ovat tärkeitä nuorelle. Koulu-terveydenhoitajan rooli neuvonantaja korostuu. Yhdessä muun oppilashuollon henkilökunnan kanssa pyritään takaamaan nuoren hyvinvointia.

Asiasanat: Elämänhallinta, Ihmissuhteet, perhesuhteet, perhe, nuori ja vanhemmat, perhehoitotyö, perhekeskeisyys, "youht", "parent", "relationships" ja "live-control" ja "couping".

Thesis abstract

Faculty: Social services

Degree programme: Degree Programme in Nursing

Specialisation: Public Health Nursing

Authors: Hanna-Maria Hakala & Taija Kemppainen

Title of thesis: The importance of parents of young lives

Supervisors: Ph.D. Eija Kyrönlähti & MHS Raija Tolonen

Year: 2009 Number of pages: 30 Number of appendices: 0

This thesis was part of the Ilmajoki "project, which aim was to found new methods of managing young people's lives. The target audience was Ilmajoki's Jaakko Ilkka's school, 7 graders and their parents. The goal of this thesis was to examine relationships between young people and their parents. The purpose was to share information for relationships between parents and young people's and their determinants. Collected information was presented to the young peoples parents at the parents meeting in Ilmajoki. The theory of information was collected from various sources and databases.

For a becoming adult age, the young person needs support and welfare from their parents. Safety, warm relationships and supportive environment is required for healthy grown and development. This protection gives home and the school community. Cooperation with these groups is important and should be develop more and more for the children and young peoples favour. Young people observe and internalize adult models. According to adult models, young people make their own health decisions. The challenge is that the issues are not talk about enough at home.

On adolescence young person redefines relationship with a family and the important social networks. The meaning of coevals and adults outside of family will increase. Friends and coevals are important to young people's life. The school nurse's role for an advisor grows. The aim is to ensure the young person's welfare together with student welfare personnel.

Keywords: youth, parenthood, relationships and live-control

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	5
2 ELÄMÄNHALLINTA JA HYVINVOINTI	7
3 OPPILASHUOLTO JA KOULUTERVEYDENHUOLTO	8
3.1. Oppilashuoltoa koskevat lakiasetukset	9
3.2. Terveystenhoitajan työ kouluterveydenhuollossa	10
3.3. Perhekeskeisyys kouluterveydenhoitajan työssä	11
4 PERHE, NUORUUS JA VANHEMMUUS	13
4.1. Nuoruuden määritelmiä.....	14
4.2. Vanhemmuuden määritelmiä	15
5 VANHEMPIEN TUEN MERKITYS NUORELLE	16
5.1. Haastavat perhetilanteet	17
5.2. Keinoja kohdata haastavat tilanteet	18
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TEHTÄVÄ JA TUOTOS	21
7 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	22
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	23
9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS	25
10 POHDINTA.....	27
LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on osa Ilmajoki-hanketta. Hankkeen tarkoituksena on kehittää uusia työmenetelmiä ja toimintatapoja nuorten elämänhallinnan tukemiseksi. Kohderyhmänä ovat Ilmajoen Jaakko Ilkan koulun 7. luokan nuoret. Jaakko Ilkan koulun hyvinvointisuunnitelman (2007) mukaan, koulu pyrkii kasvattamaan oppilaista tasapainoisia, hyväkuntoisia, vastuuntuntoisia ja itsenäisiä yhteiskunnan jäseniä. Koulu tukee oppilaan persoonallisuuden kehittymistä ja luo perustan myöhemmälle henkiselle kasvulle ja antaa valmiudet jatko-opintoihin.

Nuorten hyvinvointi ja terveyden edistäminen on noussut Suomessa tärkeäksi asiaksi ja siihen panostetaan valtakunnallisesti (Kouluterveydenhuolto 2002). Sosiaali- ja terveysministeriön Terveys 2015- kansanterveysohjelma on osana Suomen kansallista terveystaloutta. Tämä kansallinen strategia painottaa terveyden edistämistä ja sen taustalla on WHO:n Terveystä kaikille -ohjelma. Terveys 2015-ohjelman tavoitteena on lasten hyvinvoinnin lisääntyminen, terveydentilan paraneminen ja turvattomuuteen liittyvien oireiden ja sairauksien väheneminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001, 3.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää teoreettisen tiedon avulla nuoren ja vanhempien välisiä ihmissuhteita, jotka tukevat nuoren elämänhallintaa. Tarkoituksena on jakaa tietoa vanhempien ja nuorten välisistä ihmissuhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä vanhemmille. Työssä huomioidaan myös, kuinka kouluterveydenhoitaja voi tukea nuorta ja hänen perhettään.

Tämä opinnäytetyö toteutetaan toiminnallista opinnäytetyön menetelmää käyttäen. Tiedonkeruussa on käytetty luotettavia tietokantoja kuten "Plaria", "Artoa" "Aleksia", "Medicia" ja "Cinahlia". Kerätty tieto koostuu pääosin 2000-luvun artikkeleista, tutkimuksista, väitöskirjoista ja muista kirjallisista tuotoksista.

Opinnäytetyötä jatkettiin kehittämistehtävällä, joka käytännössä toteutettiin vanhempainillassa Ilmajoella 7.10.2009. Opinnäytetyöstä saatu teoriatieto tiivistettiin power-point esitykseksi. Iltaan osallistui lukuisa määrä 7. luokkalaisten vanhempia. Vanhempainiltaan sisältyi opinnäytetyöjulistusten julkaisu, koulun rehtorin sekä kuraattorin puheenvuorot ja kolmen eri opinnäytetyön pohjalta tehdyt esitykset. Esityksiin nostettiin opinnäytetöistä nousseet pääkohdat. Esitysten jälkeinen kuultu palaute oli positiivista ja vanhempainiltaa pidettiin sen erilaisuuden takia hyvä-

nä.

2 ELÄMÄNHALLINTA JA HYVINVOINTI

Elämönhallintaa on tutkittu ja määritelty useissa tutkimuksissa. Elämönhallinnalla tarkoitetaan yksilön persoonallisuuden rakenteeseen kuuluvaa sisäistä voimavaraa, jonka avulla ihminen luottaa itseensä ja kykyihinsä. Elämönhallintaa voi kuvailla resurssina tai tavoitteena, jonka avulla yksilöt selviytyvät vastoinkäymisistä ja pyrkivät oman hyvinvointinsa ylläpitoon. (Eirola 2003, 23-26.)

Nuoren hyvinvointi on sidoksissa perheen hyvinvointiin. Perheen kriisitilanteet näkyvät herkästi nuoren kasvussa ja kehityksessä, jolloin nuoren elämönhallinta ja hyvinvointi horjuu. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin oletetaan olevan yhteydessä perhesuhteiden läheisyyteen. Mitä useammin nuoren elämässä läheiset aikuiset vaihtuvat, sitä varmemmin nuoren hyvinvointi heikkenee. (Kauppinen, Koivu & Nissinen 2004, 5-6, Fjöd, Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, Kouluterveydehuolto 2002.)

3 OPPILASHUOLTO JA KOULUTERVEYDENHUOLTO

Oppilashuolto on toimintasektori, joka on ollut maassamme jo 1800-luvulla. Sen tarkoituksena on kehittää koulun kiinnostusta oppilaisiin ja heidän ongelmiinsa. Pääpainona on ennaltaehkäisevä toiminta sekä turvallisuuden luominen kouluyhteisössä. Oppilashuoltoon sisältyy peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mukaan oppilaanohjaus, terveydenhuolto, kouluruokailu, koulukyyditys ja majoitus. Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa. Sen palveluita tarjotaan kaikille koululaisille ja heidän perheilleen. (Nikkari 2000, 3-5.)

Oppilashuoltoon kuuluu moniammatillinen ryhmä, jonka jokaisella jäsenellä on oma näkökantansa oppilaaseen. Ryhmään kuuluu kouluhenkilökunnan ja kouluterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, terveyskeskus, vanhempainyhdistys, oppilaskunta, vapaaehtoiset järjestöt, seurakunta, sosiaalitoimi, raittius- ja nuorisotoimi, työvoimatoimisto, poliisi, perheneuvola, mielenterveystoimisto sekä päihdevieroitusyksilöt. (Laakso & Sohlman 2002, 62-63.) Oppilashuollon toiminnassa korostuu yhteistyö vanhempien kanssa. Koulun opetussuunnitelmassa tulee kuvata kodin ja koulun yhteistyö ja sen tavoitteet. On tärkeää, että vanhemmat ovat tavoitteiden laatimisessa mukana. (Kouluterveydenhuolto 2002.)

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä, kouluyhteisöjen terveyttä ja turvallisuutta sekä parantaa yhteistyötä oppilaiden ja heidän perheiden kanssa. Koska valtakunnallisia suosituksia ei ole olemassa kouluterveydenhuoltoa koskien, on tämä yhteistyö suunniteltava kuntien toimintasuunnitelmaan erikseen. (Ihanamäki 2001, 6.)

Stakesin vanhempainyhdistyksille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan, vanhemmat saavat niukasti tietoa kouluterveydenhuollosta. Kyselyn mukaan 42 % koki saaneensa riittävästi tietoa, 16 % ei ollut saanut lainkaan tietoa kouluterveydenhuollosta. Vanhemmat kokivat, etteivät he saa mahdollisuutta vaikuttaa kouluterveydenhuollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Vanhempainyhdistykset kokivat

kouluterveydenhuollon tiedottamisen heikoksi, koska tiedottaminen on suurimmaksi osaksi oppilaan vastuulla. Muita mainittavia huolenaiheita ovat koulujen työolot, liikenneturvallisuus, koulujen voimavarat ja yhteistyö. Asiat, joihin vanhemmat voivat vaikuttaa koulussa on varainkeruu ja koulun erilaisten tempausten ylläpidot ja korjaukset. Vanhempien osallisuus riippuu siitä, kuinka aktiivinen vanhempainyhdistys kunnassa on. Rooli lasten edunvalvojana on kuitenkin vähäistä. (Rimpelä, Metso, Saaristo & Wiss 2008, 16-18.)

3.1. Oppilashuoltoa koskevat lakiasetukset

Oppilashuoltoa ja siihen liittyviä toimintoja säätelee kansanterveyslaki, lastensuojelulaki, terveyden suojelulaki ja perusopetuslaki. Heinäkuussa 2007 on astunut voimaan uudistettu säännös, jonka mukaan kunnan tulee ylläpitää kouluterveydenhuoltoa. Tähän sisältyy perusopetusta antavien koulujen ja oppilaitosten koulu yhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden valvonta. Oppilaan terveyden edistäminen ja seuraaminen toteutetaan yhteistyössä oppilashuollon, suunterveydenhuollon- ja opetushenkilökunnan kanssa. (Rimpelä, Wiss, Saaristo, Happonen, Kosunen & Rimpelä ym. 2007, 11.) Kansanterveyslain mukaan kunnan tulee ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon kuuluu peruskoulun, yläasteen sekä lukion oppilaat. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu oppilaiden terveydellisten olojen valvonta, terveydenhuolto ja terveydentilaa varten tarkoitettut tarkastukset. Kouluterveydenhuolto on oppilaalle maksutonta. Kouluterveydenhuollossa korostetaan ehkäisevää toimintaa. (Terho, Ala-Laurila, Laakso, Krogius & Pietikäinen 2002, 18-19.)

Perusopetuslaissa (13.6.2003/447) terveydenhuolto määritellään osaksi oppilashuoltoa. Oppilaalla on oikeus saada maksutta tarvittava oppilashuolto. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä edistävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyy opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelman mukaiset palvelut, joiden tarkoituksena on kouluterveydenhuollon ja kasvatuksen tukeminen. (Rimpelä ym. 2007, 11-12.)

Uudistetussa lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) kiinnitetään huomiota sekä koulunkäynnin tukemiseen että palvelujen kehittämiseen kokonaisuutena. Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä opetustointia lapsille, nuorille ja lapsiperheille järjestäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen kasvatukseen osallistuvia henkilöitä. Erityisen avun tarpeessa oleville on tarvittaessa järjestettävä heitä tukevaa toimintaa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten tarpeisiin ja hyvinvointiin. Tukea koulunkäyntiin on järjestettävä niin koulupsykologin kuin terveydenhoitajan ja kuraattorin antaman avun voimin. (Rimpelä ym. 2007, 12.)

Terveydensuojelulain(19.8.1994/763) toimeenpano on asetettu kuntien tehtäväksi. Tehtävänä on valvoa ja taata kuntalaisille terveydellisesti turvallinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestää terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Peruskouluihin tulee asettaa samat vaatimukset kuin asuttaviin elinympäristöihin. (Rimpelä ym. 2007, 13-14.)

3.2. Terveydenhoitajan työ kouluterveydenhuollossa

Kouluterveydenhuoltoa toteuttaa pääasiassa kouluterveydenhoitaja. Hänen yhteistyökumppaneitaan ovat vanhemmat, vanhempainhuoltoryhmä, koulukuraattori, -psykologi, -lääkäri, opettajat ja kollegat. Kouluterveydenhoitaja ottaa yhteyttä tarvittaviin yhteistyötahoihin ongelma- ja tiedotustilanteissa. Opiskelijoihin liittyvissä asioissa hän ottaa ensimmäiseksi yhteyttä oppilaan vanhempiin. Mitään oppilasta koskevia asioita ei käsitellä ilman oppilaan tai joissain tapauksissa vanhempien lupaa. (Nikkari 2000, 8-9.)

Kouluterveydenhoitajan tavoitteena on asiakkaan hyvinvointi ja tukea nuoren selviytyminen elämän tilanteissa. Jotta tavoite saavutettaisiin, tulee hoitosuhde olla luottamuksellinen ja asiakkaan päätöstentekokykyä tukeva. Perhekeskeisyyden ja asiakkaan elinympäristön havainnointi tulee huomioida joka tilanteessa.(Ihanamäki 2001, 4.)

Kouluterveydenhoitajille tarjoutuu mahdollisuus kahdenkeskisiin keskusteluihin nuoren kanssa. Erityisen tärkeitä nämä keskustelumahdollisuudet ovat alakoululta yläkouluun siirtyville nuorille. (Hyry-Honka 2004, 32.) Nikkarin (2000) tutkimuksen mukaan tiivis yhteistyö kouluterveydenhoitajan ja luokanopettajan kesken antaa tietoa nuoren jaksamisesta. Sen avulla kyetään puuttumaan haastaviin tilanteisiin.

Yläasteikäinen nuori on kouluterveydenhoitajan ja koulun yhteinen asiakas. Nuoren kohtaaminen edellyttää nuoruuden kasvun ja kehittymisen tietämystä. Kouluterveydenhoitaja auttaa nuoria ymmärtämään oman kasvun ja kehityksen vaiheet, tunnistaa mahdolliset häiriöt sekä ohjaa tarvittaessa asiantuntija-arvioihin ja hoitoon. Hän antaa neuvoja terveyden ylläpitämiseen ja edistämiseksi. Kouluympäristössä terveydenhoitaja valvoo koulutilojen ja kouluruokailun terveellisyyttä sekä viihtyvyyttä, motivoi koululiikuntaan, osallistuu erilaisiin järjestelyihin esim. tupakointivalistuspäivään, sekä hoitaa ja ennaltaehkäisee koulutapaturmia. (Oikarinen & Eirola 1999, 2-5.)

Kouluterveydenhuollon määräraikaistarkastuksissa tutkitaan kaikki nuoret. Tarkastusten avulla nähdään kunkin yksilön kehitysprosessi. Keskeisiä menetelmiä ovat määräraikaistarkastukset, terveystarkastus, ammatinvalinnan ohjaus terveydennäkökulmasta, oppilashuolto ja yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa. Osa tarkastuksista tehdään yhteistyössä koululääkärin kanssa. Kokopäiväisesti kouluterveydenhuollossa työskentelevän terveydenhoitajan suositeltu asiakasmäärä on valtakunnallisesti 800. (Oikarinen & Eirola 1999, 4-5.)

3.3. Perhekeskeisyys kouluterveydenhoitajan työssä

Perhekeskeinen hoitotyö tarkoittaa terveydenhoitajan ammatissa ohjeiden antamista, auttamista ja perheen tukemista eri elämäntilanteissa. Jotta perhekeskeisyys onnistuu, tulee terveydenhoitajan tietää asiakkaasta, perheestä ja ympäristön tuomista vaikutuksista asiakkaan kehittymiseen ja perheen elämään. Se, kuinka perhe motivoitetaan näkemään ongelmakohtia ja tekemään muutoksia myönteiseen suuntaan on haastavaa. Tärkeänä pidetään terveydenhoitajan kykyä luoda luotet-

tava, ammattitaitoinen ja asiantunteva suhde asiakkaaseen ja perheeseen. (Ihanmäki 2001, 6.)

Perhekeskeisyys terveydenhoitajan työssä on parhaimmillaan äitiys- ja lastenneurolatyössä. Koska kouluterveydenhuolto jatkaa lasten seuranta neuvolan jälkeen, tulisi miettiä, kuinka saadaan lasten vanhemmat tähän mukaan, erityisesti nuorien terveystarkastuksiin. (Ihanmäki 2001, 5.)

4 PERHE, NUORUUS JA VANHEMMUUS

Perheeseen voi kuulua yksi tai useampi aikuinen ja lapsia. Perhetutkimuksissa on määritelty ydinperheet, suurperheet ja uusperheet. Ydinperheen muodostavat yksi tai kaksi huoltajaa lapsineen ja suurperheeseen kuuluvat samassa taloudessa elävät ydinperheet. Suurperheessä on yleensä sukulaisia. Uusperheen muodostavat avio- tai avopuolisot sekä heidän edellisistä liitoista syntyneet lapset. Uusperheeksi voidaan kutsua kommuuneissa elävät ryhmät. Suomalaisten perhekäsitys on pääasiassa ydinperhekeskeinen. (Ihanamäki 2001, 2.)

Kehitysnäkökulmasta perhe nähdään siirtyvänä ja muuttavana järjestelmänä, jota muuttaa lasten kasvaminen ja ihmissuhdemuutokset sukulaisten ja töiden suhteen. Yläkoulussa opiskeleva nuori tuo ristiriitoja perheeseen murrosikämuutoksen myllerryksessä. Tällöin perheen kehitystehtävänä on antaa nuorelle valtaa ja vastuuta oikealla tavalla. (Ihanamäki 2001, 6.)

Nuoruusvaiheessa nuori määrittelee suhteensa perheeseensä ja muihin merkityksellisiin sosiaalisiin verkostoihinsa. Perheen ulkopuolisten aikuisten ja varsinkin ikätovereiden merkitys kasvaa. Ystävät ja ikätoverit ovat tärkeitä nuorelle minäkuuvan luomisen kanssa ja sosiaalisen toiminnan kannalta. (Rönkä & Poikkeus 2000, 3-4.)

4.1. Nuoruuden määritelmiä

Nuoruus on ajanjakso, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden välimaastoon. Se on unelmien, odotusten ja vapauden aikaa. Toisaalta se on kaoottista ja uhkien sävyttämää väliaikaa, jolloin nuori ei ole vielä valmis aikuiseksi. Nuorelta kuitenkin odotetaan ottavan vastuuta tekemisistään. Nuoruus on biologisen, psyykkisen ja sosiaalisen kypsymisen prosessi aikuiseksi. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10-11.) Nuoren kannalta keskeisiä kehitystehtäviä on kehon muutosten ja sukupuolisuuden hyväksyminen, emotionaalisen riippumattomuuden saavuttaminen sekä seurustelusuhteisiin ja lopulta perheen perustamisen valmistautumiseen. (Ihanamäki 2001, 6.)

Nuoruus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Varhais-, keski- ja myöhäisnuoruuteen. Varhaisnuoruus alkaa noin 11. -14. vuoden iässä, jolloin oma keho muuttuu, ja vanhemmista tapahtuva irtautuminen alkaa. Vanhemmista irtautuessa lapsuuden aikana opitut arvot ja asenteet muuttavat merkitystään. Keskinuoruus alkaa 15. - 18. vuoden iässä, jolloin sukupuolinen identiteetti vahvistuu. Myöhäisnuoruus kestää noin 25-vuotiaaksi saakka, jolloin psyykkinen maailma kiinteytyy. (Hyry- Honka 2004, 4-5.)

Varhaisnuoruutta kutsutaan myös murrosiäksi, jota pidetään ihmisen kehitysvaiheista myllertävimpänä. Silloin nuoren persoonallisuus pirstoutuu tilapäisesti. Tämä muutos tekee nuoren elämästä tunteiden temmellyskentän. Kuohuntavaiheessa oleva nuori nousee vanhempia ja auktoriteetteja vastaan. (Kemppinen 2000, 142.)

Nuoruusikäkaudet voidaan myös määritellä kronologisen, biologisen tai kehityspsykologisen lähtökohdan mukaan. Kalenteri-iässä nuoruus sijoittuu tiettyihin ikävuosiin. Biologisella perusteella nuoruus on sama kuin murrosikä, eli se on elämänvaihe, jolloin saavutetaan biologinen sukukypsyys. Psykologisella perusteella nuoruus on elämänvaihe, jota määräävät tietyt psykososiaaliset ja dynaamiset kehitystehtävät esimerkiksi identiteetin kehittyminen. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10-11.)

4.2. Vanhemmuuden määritelmiä

Hyvän vanhemmuuden keskeisiä piirteitä ovat lämmön ja hyväksynnän ilmaiseminen, oman ajattelun kehittymisen tukeminen sekä nuoren toiminnan valvominen ja rajojen asettaminen. Näillä piirteillä on havaittu olevan yhteneväisyyksiä parempaan koulumenestykseen ja vähäisempään ongelmakäyttäytymiseen. Hyväksyvän vanhemmuuden ajatellaan edesauttavan sosiaalisten taitojen ja positiivisen minäkuvan syntyä. Omaa ajattelua ja yksilöllisyyttä tukemalla rakennetaan identiteettiä ja itseluottamusta. Sosiaalinen vastuullisuus ja itsehallinta kehittyvät, kun vanhemmat asettavat johdonmukaiset rajat ja valvovat nuoren toimintaa (Rönkä & Poikkeus 2000, 3.)

Vanhemman suhtautuminen kapinoivaan nuoreen vaikeuttaa tai helpottaa nuoren päivittäistä elämää. Liika sitominen erilaisilla velvoitteilla ja tavoilla voivat saada nuoren kapinoimaan, lamaantumaan tai masentumaan. (Kempainen 2000, 150.) Nykyään yhä kasvavampana ongelmana on todettu lasten ja nuorten psyykinen pahoinvointi sekä päihteiden käytön lisääntyminen. Tärkeimpänä tekijänä tähän pidetään aikuisten vähentyneitä läsnäoloa nuorten elämässä. (Rönkä & Poikkeus 2000, 3-4.)

Isät ja äidit käyttävät eri hallintakeinoja murrosikäisen kapinoidessa. Äidit pitävät naisena tärkeänä herkkyyttä, toisen asemaan asettumista sekä kärsivällistä nuoren kuuntelua ja asioita keskustelua. Isät pitävät parempana keinona tiukan vastakkain asettelun ja avoimen sananvaihdon. Sekä tytöillä että pojilla suhde äitiin on intensiivisempi kuin isään. Äidille uskoudutaan ja yleensä äiti kohtaa isää enemmän ristiriitoja. (Rönkä & Poikkeus 2000, 11.)

Aaltosen (2001) tutkimuksessa ilmeni, että nuoret arvostavat vanhemmuutta ja haluavat myös itse tulla vanhemmiksi. Lapsen kasvatuksessa nuoret uskovat keskustelun ja esimerkin voimaan. Rakkaus ja välittäminen on tärkeä sekä lapsi-vanhempi-suhteessa että aikuisten välillä. Pysyvyyttä pidetään tärkeänä, mutta parisuhdetta ei pidetä vanhemmuuden edellytyksenä. (Aaltonen 2001, 67-68.)

5 VANHEMPIEN TUEN MERKITYS NUORELLE

Kauppisen, Koivun ja Nissisen (2004) tutkimuksen mukaan yläasteikäiset nuoret kaipaavat tukea lähimmäisiltään. Varsinkin 16.vuotiaiden mielestä vanhempien antama tuki koetaan arvokkaana. Ihmissuhteet ovat tärkeä osa nuoren elämää, joten vanhempien ja kouluterveydenhuollossa työskentelevien olisi hyvä tiedostaa ihmissuhteiden ja tukemisen tärkeys.

Murrosikää läpikäyvän nuoren ja hänen vanhempiansa välisen suhteen keskeinen kehityssuunta on lämmön ja yhteenkuuluvuuden ilmaisujen väheneminen ja ristiriitojen syntyminen. Näistä ristiriidoista suurin osa liittyy arkipäivän asioihin kuten puhelimen käyttöön, kotiintuloaikoihin tai mielipide- ja makueroihin. Näillä konflikteilla on tärkeä merkitys nuoren kehityksen kannalta. Ne auttavat nuorta irtautumaan vanhemmista. (Rönkä & Poikkeus 2000, 6.)

Välimaan artikkelissa kuvataan nuorten sosiaalista verkostoitumista. Artikkelin on kirjoitettu WHO:n koululaistutkimuksen pohjalta, jossa 15-vuotiaat nuoret ovat nimenneet heille tärkeitä ihmissuhteita ja pohtineet niiden merkityksiä. Tärkeimmiksi ihmissuhteiksi ovat nousseet niin tyttöillä kuin pojillakin vanhemmat, sisarukset, ystävät sekä seurustelukumppanit. Tukea ja turvaa etsiessään nuoret kertovat kääntyvänsä ensisijaisesti vanhempiensa puoleen, tytöt erityisesti äidin ja pojat molempien vanhempien puoleen. (Välimaa 1996, 25.)

5.1. Haastavat perhetilanteet

Yläasteelle siirtyminen on suuri haaste nuoren ja vanhempien suhteessa. Siihen aikaan liittyy monia stressitekijöitä, kuten luokkayhteisön vaihtuminen, murrosiän fyysiset ja henkiset muutokset sekä toveripiirin yhdenmukaisuuden luomat paineet. (Rönkä & Poikkeus 2000,6.)

Pienetkin vastoinkäymiset koulussa tai kaverisuhteissa voivat muuttua ylitypääsemättömiksi. Nuori ymmärtää, jos aikuisella ei ole aikaa keskustella. Tekosyyttä kannattaa välttää, koska ne vaistotaan selvästi. (Suomen mielenterveysseura 2005.) Ilman kavereiden antamaa vertaistukea, nuori kokee olonsa yksinäiseksi. Yksinäisyys koetaan yksilöllisesti ja jos siihen ei puututa ajoissa se saattaa edistää masentuneisuutta, päänsärkyä, pahoinvointia ja syömisongelmia. (Hyry-Honka 2004, 28.)

Vanhempien työkiireet ja ongelmat töissä heijastuvat perhe-elämään ärtyisyytenä jolloin nuorelle asetetaan tiukempia rajoituksia elämiseen (Fjöd ym. 2007, 1250). Perheiden muutostilanteita ovat avioerot, uusperheiden syntyminen, vanhemman työttömäksi jääminen tai liiallinen työssäolo. Nuoret kaipaavat aikuista, vaikka samalla haluavatkin irtautua heistä. Koulu osaltaan asettaa omat odotukset ja toiveet opiskelijalle, joka tekee muutostilanteissa olevan nuoren haavoittuvammaksi. (Akselin 2002, 59.)

Perheen hajoamisella on suuri merkitys nuorten pahoinvointiin ja ihmissuhdeongelmiin. Vanhempien avioerossa nuoruusiän irrottautumis- ja itsenäistymisvaiheessa oleva nuori kokee joutuvansa pakotetusti tai liian irralleen tärkeistä ihmissuhteista. Nuorten reaktiot eroon liittyvät siihen, millä tavalla ero oli ennakoitavissa, millainen suhde nuorella on muualla asuvaan vanhempaan ja siihen miten nuori on mukana vanhempien avioerossa. Erotilanteen ilmapiiri ja eron jälkeiset välit vanhempiin vaikuttavat nuoreen. (Laitila 2005, 65.) Eroperheiden lapset saattavat tuntea, ettei heillä ole ketään kenelle puhua eikä heidän tekemisistä olla kiinnostuneita. Eron luomat ongelmat ilmenevät voimakkaana kapinointina nuoruusaikana. (Economic & social research council 2000.)

Vanhempien alkoholinkäyttö ja sukupuoliroolit vaikuttaa nuoren alkoholin käyttöön. Myös kavereilla sekä joukkotiedotusvälineillä on vaikutusta juomiseen. (Winter 2004, 11, 15, 29). Tutkimusten mukaan mitä enemmän nuori juo alkoholia, sitä vähemmän hänen tekemisistä ollaan kiinnostuneita kotona. Pikku rikoksia tekevä nuori salailee asioita, jos asioihin ei puututa ajoissa eikä tule jatkossa kertomaan ongelmista kysyttäessä. Jos perheessä sairastutaan psyykkisesti, vaikeuttaa se nuoren normaalia aikuistumisprosessia ja lisää nuoren masentumisriskiä sekä häiriökäyttäytymistä. (Fjöd ym. 2007, 1249-1251).

5.2. Keinoja kohdata haastavat tilanteet

Neuvoksi hyvään vanhemmuuteen tarjotaan usein "rajoja ja rakkautta". Tämä neuvo ei anna konkreettista ohjetta siitä, miten haastavissa tilanteissa tulisi toimia. Sekä tytöt että pojat tarvitsevat vanhemmiltaan avointa mielipiteenvaihtoa ja mielenilmaisujen sallimista, mutta toisaalta myös tukea ja yhteistä aikaa. Uteliaisuus ja liian aktiiviset kontrollointipyrkimykset saattavat herättää ärtymystä, epäluottamusta ja tunnetta itsemääräämisoikeiden uhattuna olemisesta. Nuoren hyvinvointia tukee parhaiten luottamus molemmiin puolin, jolloin nuori on itse halukas kertomaan tekemisistään vanhemmilleen. (Rönkä & Poikkeis 2000, 15.)

Nuoren kapinoidessa nousee vanhemmillä pyrkimys kontrolloida nuoren tekemiä, jonka kautta syntyy yhä uusia ristiriitatilanteisiin. Kierteen ehkäisemiseksi, vanhemman on tärkeä miettiä kuinka hän reagoi nuoren irtiottoihin. Se joko rohkaisee nuorta kertomaan tai olemaan vaiti asioistaan. Reaktioilla on ratkaiseva merkitys jo kasvatuksen varhaisessa vaiheessa ilmapiiriin syntyyn. Aito läsnäolo ja kiinnostus nuoren elämästä on kulmakivi nuoren luottamuksen saavuttamiseen. Nuoren luottamusta ei tule pettää eikä häntä saa tehdä keskustelutilanteissa naurunalaiseksi (Rönkä & Poikkeus 2000, 15-16.)

Keskusteluyhteyden luominen on tärkeää jo silloin, kun nuori on vielä lapsi. Siten keskusteluyhteys toimii ristiriitojen myllerryksessä. On tärkeää muistaa, että vanhempi on vanhempi, ei kaveri, jolloin aikuisen auktoriteetti säilyy nuoren kapi-

noidessa vastaan. Myös rajojen asettaminen on helpompaa. (Suomen mielenterveysseura 2005.) Vaikka konflikteja syntyy, tulee muistaa, että vanhempien antama emotionaalinen, informatiivinen ja materiaallinen tuki on tärkeä nuoren kehitykselle (Kauppinen ym. 2004, 21).

Vaikka nuoret puuhastelevat omissa oloissaan huoneessaan tai kavereiden kanssa, kokevat he toivottuna ja itsestäänselvytenä sen, että ainakin toinen vanhemmista on kotona. Valtaosa nuorista onkin sitä meiltä, että vanhemmat viettävät sopivasti aikaa heidän kanssaan. Vähemmän nuorten kanssa aikaansa viettävät vanhemmat vetoavat usein työkiireisiin. Yhdessäolon toivotaan olevan tavallista arjenkohtaamista ruokapöydässä ja television ääressä. Erityistä laatu-aikaa ei tarvita. Mitä enemmän nuori viettää aikaansa vanhempiensa kanssa sitä paremmaksi hän arvio suhteensa heihin. Toisaalta runsas kotona vietetty aika saattaa kertoa siitä, ettei nuorella ole kavereita. (Rönkä & Poikkeus 2000, 12-15.)

Poikien koulumenestystä tukee parhaiten itsenäiseen ajatteluun kannustaminen. Pojilla hyvän vanhemmuuden laatu ei ole kytkettynä myönteisiin sosiaalisiin suhteisiin. Pojalle ja miehelle on tärkeää tuntee kuuluvansa yhteisöön, poikaporukkaan, jossa tullaan hyväksytyksi, huomioiduksi ja saadaan palautetta vertailun kautta. Siinä missä tytöt tyypillisesti kääntyvät toisten puoleen etsien neuvoa ja tukea, pojille ominaisia selviytymiskeinoja ovat toiminnalliset ja esimerkiksi fyysistä rentoutumista sisältävät harrastukset. (Rönkä & Poikkeus 2000,10.)

Mitä useammin tyttö riitelee vanhempiensa kanssa, sitä enemmän hän suhtautuu kielteisesti koulunkäyntiin. Arjen perusasioissa tytär joutuu yleensä vastakkain isänsä kanssa. (Rönkä & Poikkeus 2000, 10.) Hyvä isäsuhde auttaa tyttöä näkemään ruumiinkuvansa ja irtautumaan äidistä. Irtautumisen kautta tytär löytää omat tunteensa ja ajatuksensa sekä uskaltaa kertoa niistä. On tärkeää, että vanhemmat ihailevat tytön kehittymistä naiseksi.(Aalberg & Siimes2006, 107.)

Nuori kaipaa vanhempiensa osallistumista hänen elämäänsä, varsinkin avioerotilanteessa ja eron jälkeen. Lapset ja nuoret haluavat osallistua perheen päätöksentekoon, mutta eivät halua joutua tilanteisiin, jossa heidän tulee valita vanhempien väliltä. (Economic & Social reseach council 2000.)

Vanhemmille on luotu uudenlaisia yhteisöllisyyttä luovia verkostoja, joiden avulla vanhemmat saavat uskoa itseensä vanhempina. Uusia verkostoja ovat alueelliset vanhempainryhmät ja toimikunnat sekä keskustelu- ja tukipalvelut Internetissä. Näiden avulla vanhemmat voivat vaihtaa kokemuksia, sopia yhteisiä pelisääntöjä ja jakaa onnistumisen tunteita. Vanhemmuuden vaikutus tehostuu moninkertaiseksi, kun vanhemmalla on koko yhteisön tuki takana. (Rönkä & Kinnunen 2002, 66-67.)

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TEHTÄVÄ JA TUOTOS

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää nuoren ja vanhempien välisiä ihmissuhteita teorian avulla, jotka tukevat nuoren elämänhallintaa. Tarkoituksena on jakaa tietoa vanhempien ja nuorten välisistä ihmissuhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä vanhemmille. Työssä huomioidaan myös, kuinka kouluterveydenhoitaja voi osaltaan tukea nuorta ja hänen perhettä. Kannustavan ja hyvinvointia tukevan vanhemmuuden avulla nuori saa vankan pohjan aikuisuutta varten.

Työn tuotoksena esitettiin opinnäytetyöhön kerätty tutkittu tieto Ilmajoen 7. luokan vanhempainillassa, joka olisi työn kehittämistehtäväosuus. Illan aikana pyritäisiin herättämään keskustelua vanhempien kesken ja löytämään ratkaisumalleja ja tapoja yhteistuumiin. Ennen vanhempainiltaa annettaisiin nuorille mahdollisuus kirjoittaa nimettömänä tuntemuksia vanhemmuudesta ja perhesuhteistaan, joista tärkeimpiä ajatuksia käytäisiin läpi vanhempainillassa.

7 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Se voi olla ammatilliseen käytänteeseen suunniteltu ohje, ohjeistus tai opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen, esimerkiksi messuosaston tai konferenssin järjestäminen. Ammatillisesti toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista ja opastamista. Se voi olla joko toiminnan järjeistämistä tai järjestämistä. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus tapa voi olla monimuotoinen ja se on valittava kohderyhmälle sopivaksi. Lopputuotoksena voi olla kirja, vihko, opas, cd-rom, kotisivut tai portfolio. Ammattikorkeakouluissa tehdyissä toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeintä on, että siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta eri osiosta, raportti osuudesta ja tuotoksesta eli produktista. Raporttiosuudesta käy ilmi mitä, miksi ja miten opinnäytetyö on tehty. Produkti on usein kirjallinen ja sen tulee puhutella suoraan kohde- ja käyttäjäryhmää. (Vilkka & Airaksinen 2003, 65.)

Tässä opinnäytetyössä toiminnallinen osuus liittyi terveydenhoitajaopintoihin kuuluvaan kehittämistehtävään.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutuu toiminnallista opinnäytetyön menetelmää käyttäen. Toiminnallinen opinnäytetyö tarkoittaa yleisesti käytännön toiminnan ohjeistamista ja opastamista, toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi johonkin ammatilliseen käytäntöön perustuva ohje, ohjeistus tai opastus. Toteutus-tapana voi olla kohderyhmän mukaan kirjallinen tuotos tai tapahtuma. Ihanteellinen toiminnallinen opinnäytetyö on tietoa, jota tuotetaan toiminnallisesti toisten toimijoiden kanssa. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9 -11.)

Tähän työhön kerätään teorian tietoa. Toiminnallinen osuus toteutetaan vasta teoria-tiedon jälkeen. Tietoa on kerätty ammattikorkeakoulun kirjaston tarjoamien tietokantojen kautta. Tietokeruussa on pyritty keskittymään uusimpiin tutkimusartikkeleihin sekä oppikirjoihin, joista kaikki materiaali on julkaistu 2000-luvulla. Myös muutamaa pro gradu-työtä on käytetty.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osassa otetaan selvää, minkälaisia haastetilanteita ja asioita Jaakko Ilkan Koulun 7. luokkalaisten vanhemmille olisi tärkeää painottaa. Tuotoksena esitellään kerätty tieto Ilmajoen 7. luokan vanhempainillassa. Illan aikana toivotaan että työmme herättäisi keskustelua vanhempien kesken. Olisi hienoa jos voitaisiin löytää ratkaisumalleja ja tapoja haastaviin tilanteisiin.

Toteutusta suunnitellessa valmistuva terveydenhoitajaryhmä kävi tutustumassa Ilmajoen Jaakko Ilkan koulun tiloihin. Ryhmää opasti kouluterveydenhoitajan lisäksi Jaakko Ilkan koulun vararehtori. Käynnillä suunniteltiin alustavat ryhmän kehittämistehtävien aikataulut ja toimintamuodot. Osa ryhmäläisistä päätyi pitämään oppitunteja koulupäivän lomassa 7. luokkalaisille, osa ryhmäläisistä päätyi opettamaan myös 8. ja 9. luokkalaisia nuoria. Kolme opinnäytetyötä päädyttiin esittämään 7. luokkalaisten vanhemmille vanhempainillassa, joka oli tarkoitus pitää lokakuun alkupuolella.

Kehittämistehtävän esitys suunniteltiin palvelemaan vanhempia. Kouluterveydenhoitajan näkökulmaa painotettiin esimerkkien kautta. Erityisesti vanhempien tärkeyttä ja heidän antamaansa tukea pyrittiin korostamaan meidän esityksen ajan. Apuna esityksessä oli powerpointdiat.

Suunnitelmissa ollut yleinen keskustelu yhdessä vanhempien kanssa sekä nuorien antama mielipidekysely jäi tekemättä. Esitysten jälkeinen osallistuneilta saama palaute jäi niukaksi. Ainoastaan ohjaavan opettajan selvittämän palautteen mukaan vanhemmat kokivat opinnäytetöiden aiheet tärkeiksi. Opettajien, muiden esiintyneiden terveydenhoitajaopiskelijoiden ja kouluterveydenhoitajan kanssa käydyn palautekeskustelun kautta selvisi, että vanhemmat olivat jaksaneet kuunnella esityksiä keskittyneesti. Alkujännityksen jälkeen esitykset kulkivat sujuvasti. Aiheet koettiin arkipäivää koskeviksi ja ajankohtaisiksi.

9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS

Hoitotyössä etiikalla tarkoitetaan tieteenalaa, joka käsittelee hyvin ja pahan, oikean ja väärän kysymyksiä. Se on terveydenhoitoalan ammattilaisen toteuttamaa ammatilliseen tietouteen perustuvaa työtä, jolla pyritään potilaan tai asiakkaan terveyden edistämiseen. Hoitotieteeseen perustuvaa ammatillista hoitamista kutsutaan hoitotyöksi. Pohjimmiltaan kyseessä on edistää toisen ihmisen hyvää. (Leino-Kilpi & Välimäki 2003, 19.) Terveystoimijana pyritään toteuttamaan asiakkaan elämänhallintaa tukevaa hoitotyötä. Varsinkin nuorten asiakkaiden kohdalla, eettiset kysymykset nousevat usein pintaan.

Hoitotyötä ohjaavat eettiset periaatteet. Periaatteisiin kuuluvat ihmisarvon kunnioittaminen, hyvän tekeminen ja pahan välttäminen, oikeudenmukaisuus, perusteltavuus sekä ammattilaisella on velvollisuus ylläpitää omaa ammattitaitoa. (Leino-Kilpi & Välimäki 2003, 25.) Lastenhoitoalan Liiton mukaan lasten ja nuorten hoitotyön eettisiin periaatteisiin kuuluu elämän suojeleminen ja ihmisarvon loukkaamattomuuden kunnioittaminen, lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, yksilöllisyyden huomiointi sekä terveyden edistäminen ja ylläpitäminen. (Leino-Kilpi & Välimäki 2003, 190.)

Hoitotyön ammattilainen kohtaa päivittäin ristiriitaisia eettisiä kysymyksiä, joiden selvittämiseen tarvitaan hyvä eettinen pohjakoulutus. Mitä laajemmin hoitaja tietää eettisten asioiden ratkaisutavoista, sitä paremmin kyetään perustelemaan omia valintoja ja ratkaisuja. (Leino-Kilpi & Välimäki 2003, 14.)

Etiikka ja eettiset kysymykset ovat keskeisiä tutkittaessa terveydenhuollon toimintaa. Tutkittavat aiheet ovat usein herkkiä ja vaikeita. Tutkimusten ei ole tarkoitus etsiä syyllistä tai syyllistää ketään. Ne kertovat tutkittavan aineiston perusteella saadut todennäköisyydet. (Kylmä 2008, 109.)

Teoriatietoa etsiessä on pyritty noudattamaan tieteessä hyväksytyjä ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Aineisto on kerätty luotettavista ja ajankohtaisista tietokannoista. Koska tässä opinnäytetyössä käsitellään perhesuh-

teita, on ihmisarvon ja perheiden yksilöllisyys otettu huomioon. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, 2007.) Nuoren ja perheen väliset ihmissuhteet ovat herkkiä ja yksilöllisiä, siksi tässä opinnäytetyössä pyritään painottamaan positiivisuuteen.

Opinnäytetyön perusarvoina ovat olleet rehellisyys ja yleinen huolellisuus. Tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa on pyritty tarkkuuteen. Opinnäytetyössä on myös otettu huomioon muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisella tavalla pyrkien kunnioittamaan näiden töiden saavutuksia ja tuloksia. (Suomen akatemia, 2007.)

Kehittämistehtävää tehdessä jouduttiin miettimään, kuinka kertoa perheiden haastavista tilanteista niin, ettei loukattaisi ketään. Esityksessä pyrittiin tuomaan esille vanhempien tärkeyttä ja voimaa nuoren elämässä haastavien tilanteiden sijaan. Esityksessä jouduttiin käsittelemään vaikeitakin asioita, jotka olivat ilmenneet opinnäytetyötä tehdessä.

10 POHDINTA

Nuoren hyvinvoinnista ja ihmissuhteista on tehty useita tutkimuksia. Vanhempien merkitystä nuoren elämään on kuitenkin huomioitu vähemmän. Useissa tutkimuksissa todettiin, että vanhemmilla on suuri merkitys nuoren hyvinvoinnille. Vanhemmat koetaan taloudellisen turvan antajina, emotionaalisenä tukena ja neuvonantajina.

Erilaiset koululaiskyselyt ja tutkimukset kertovat siitä, miten nuori kokee perheen merkityksen elämässään. Kavereista tulee yhä tärkeämpiä, mutta vanhempien arvoa ei sovi kuitenkaan vähätellä. Vanhempien kanssa halutaan viettää aikaa ja heidän toivotaan olevan kiinnostuneita nuoren elämästä. Vanhempien käyttäytymismallit siirtyvät usein sukupuolelta toiselle.

Yläkouluun siirtyessään nuori kohtaa uusia haasteita. Kaveripiiri, luokka ja opettajat vaihtuvat. Tässä ikävaiheessa nuori elää myös murrosiän myllerryksessä. Muutokset omassa kehossa ja mielessä askarruttavat. Tässä ikävaiheessa nuori elää myös murrosiän myllerryksessä. Muutokset omassa kehossa ja mielessä askarruttavat, tällöin aikuisen asema korostuu tiedonjakajana.

Koulun merkitys kasvattajana on myös tärkeä. Kodin ja koulun yhteistyön tulisi olla sellaista että nuori saisi parhaan mahdollisen tuen. Kouluterveydenhoitajan työhön kuuluu tiedottaa vanhemmille esimerkiksi erilaisista terveystarkastuksista. Vanhempainillat ovat myös hyvä keino tiedonjakamiseen ja yhdessä suunnitteluun. Kun halutaan saada avoin vuorovaikutussuhde nuoren, kodin ja koulun välille on esisijaisen tärkeää että kaikki osapuolet luottavat toisiinsa.

Hyvää vanhemmuutta on vaikea määritellä. Olisi hyvä löytää tasapaino rajojen ja vastuun antamisen välille. Nuori kaipaa yhä vanhempien rakkautta ja turvaa, toisaalta hän opettelee itsenäistymään. Irtiottotilanteita kohdatessaan vanhemmat saattavat joutua ymmälle. Miten reagoida, kun nuori etsii rajojaan ja kyseenalaistaa vanhempien auktoriteettia. Avoin, rehellinen, luottamuksellinen ilmapiiri antavat nuorelle mahdollisuuden rauhassa harjoitella itsenäistymistä, samalla tietäen että

vanhemmat ovat tukena ja turvana. Nuoret tarvitsevat vanhemmiltaan avointa mielipiteen vaihtoa, mielenilmaisujen sallimista ja toisaalta myös tukea ja yhteistä aikaa.

Kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä ja kuinka sitä voitaisiin kehittää, kaivattaisiin lisää tutkimustietoa. Miten vanhemmat voitaisiin ottaa yhä enemmän yhteistyöhön mukaan? Miten terveydenhoitaja voisi kehittää työtään perhekeskeisempään suuntaan ja millä keinoilla hän saisi luotua avoimenvuorovaikutussuhteen nuoreen?

Perheiden tilanteita on tutkittu paljon hoitotieteessä, mutta perheen merkitystä nuoren terveyden edistämiseksi on jäänyt vähälle. Nuoren terveyttä tuetaan parhaiten luonnollisissa ympäristöissä, kotona ja koulussa. Useat tutkimukset osoittavat nuoren terveydenedistämisen olevan parempi, jos vanhemmat osallistuvat terveyden edistämiseen. (Pietilä 1999, 247.)

Nuoruus on siis muutosten aikaa. Vanhemmat ovat tärkeässä roolissa tuen, turvan ja neuvojen antajana. Koululla on myös tärkeä rooli kasvattajana. Terveydenhoitajan työhön kuuluu osata ottaa huomioon vanhempien rooli nuoren hyvinvoinnin takaajina. Haastavat tilanteet yläkouluun siirtymisvaiheessa olisi osattava kohdata osana aikuistumisprosessia.

Asiakkaan, varsinkin nuoren ihmisen hoitotyössä eettisyys korostuu, jos hoitaja joutuu nousemaan muuta terveydenhuoltoa vastaan oman asiakkaan parasta ajatellen. Tilanne on tuolloin ristiriitainen ja hoitajan etiikan tuntemus joutuu tuolloin koetukselle. Viime vuosikymmenien aikana on hoitohenkilökunta joutunutkin taistelemaan hoitamisen puolesta jonka vuoksi eettisten ohjeiden määrä on lisääntynyt huomattavasti. Esimerkiksi Kansainvälinen sairaanhoitajaliitto (International Council of nurses) ja Suomen sairaanhoitajaliitto ovat antaneet ohjeita ja suosituksia eettisten kysymysten ratkaisemiseksi hoitotyön käytännössä ja tutkimuksessa. (Leino-Kilpi & Välimäki 2003, 15.)

Terveystenhoitaja työ on pääasiassa asiakkaiden elämähallintaa tukevaa hoitotyötä. Eettiset kysymykset nousevat hoitotyössä pintaan silloin, kun selkeää ratkaisumallia ei ole saatavissa tai se ei palvele asiakkaan etua. Lisäongelmia saattaa tuoda se, jos lapsen tai nuoren vanhemmat eivät suostu yhteistyöhön, jolloin lastensuojelulain puitteissa hoitotyön ammattilainen joutuu tekemään päätöksiä vanhempien tahdon vastaisesti.

Kehittämistehtävän aikana terveydenhoitajan ammattiin kuuluva terveyden edistäminen ja elämähallinnan tukeminen tuntui saavan laajemman merkityksen. Opinnäytetyötä tehdessä keskityttiin pääasiassa teorian tiedon keruuseen, kun taas kehittämistehtävään liittyi aitoja ihmisiä eli nuoria ja heidän vanhempia. Hoitotyö ei ole pelkkää kirjallista tietoutta vaan siihen liittyy läheisesti sosiaalinen kanssakäyminen.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää teoreettisen tiedon avulla nuoren ja vanhempien välisiä ihmissuhteita, jotka tukevat nuoren elämähallintaa. Tarkoituksena on jakaa tietoa vanhempien ja nuorten välisistä ihmissuhteista ja niihin vaikuttavista tekijöistä vanhemmille. Työssä huomioidaan myös, kuinka kouluterveydenhoitaja voi tukea nuorta ja hänen perhettään. Esitettäessä työtä vanhemmille kerätty tieto konkretisoitui. Nuori on vanhempia tarvitseva ihminen, jolle turvaa voi antaa ainoastaan äiti tai isä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää uusia työmenetelmiä ja toimintatapoja nuorten elämähallinnan tukemiseksi. Kehittämistehtävässä informoitiin nuorten vanhempia, jotta he osaisivat huomioida omia lapsiaan paremmin. Mitään elämähallintaa tukevaa kirjallista menetelmää ei kehitetty työn aikana. Mutta jos vanhemmilla ovat voimavarat osattaisiin suunnata nuorta tukevaksi, nostaisi se nuoren elämähallintaa merkittävästi.

LÄHTEET

- Aaltonen, L. 2001. Nuorten käsityksiä vanhemmuudesta ja perhekasvatuksesta vanhemmuuteen tarvittavien voimavarojen vahvistajana. Tampereen Yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.
- Aalberg, V. & Siimes, M. 2006. Lapsesta aikuiseksi, nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Akselin, T. 2002. Nuori ja ihmissuhteet. Teoksessa: Terho, P., Alalaurila, E-L, Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. 2002. Koulu-terveydenhuolto. Helsinki: Duodecim.
- Economic & Social research council. 2000. Children 5-16 research Briefing. [Verkkolehtiartikkeli]. University Leeds. [Viitattu 1.2.2008]. Saatavilla:
<http://www.hull.ac.uk/children5to16programme/briefings/smart.pdf>
- Eirola, R. 2003. Lapsiperheiden elämähallintavalmiudet. Perheohjauksen arviointi. Kuopion Yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Fjöd, S., Marttunen, M & Kaltiala-Heino R. 2007. Perhe ja nuorten mielenterveyden häiriöt. Suomen Lääkärilehti (12) 1249-1254
- Ihanamäki, M. 2001. Koulu-terveydenhoitajan, oppilaan ja perheen välinen yhteistyö yläasteen koulu-terveydenhuollossa perheiden näkökulmasta. Tampereen Yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Hyy-Honka, O. Nuorten terveyden voimavarat ja uhat koulu-yhteisössä peruskoulun seitsemäsluokkalaisten arvioimina. 2004. Kuopion yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Jaakko Ilkan Koulu- ja hyvinvointiohjelma. [Verkkójulkaisu] 2007. Ilmajoki: Jaakko Ilkan Koulu. [Viitattu 31.1.2009]. Saatavana:
http://www.health.fi/content/files/Jaakko_Ilkan_ohjelma.doc
- Kauppinen, T., Koivu, A. & Nissinen, A. (toim.) 2004. Nuorisotutkimus. (3) Nuorten kokemukset lähisuhteista ja saamastaan tuesta yläastevuosien aikana. Helsinki: Allianssi ry. 3-19.
- Kemppinen, P. 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.
- Koulu-terveydenhuolto 2002. Opas koulu-terveydenhuollolle peruskouluille ja kunnille. Oppaita 51. Saarijärvi: Gummerus.

- Kylmä, J. 2008. Näkökohtia tutkimusetiikasta laadullisessa terveystutkimuksessa. Teoksessa: Pietilä A-M., Länsimies, H. 2008. Etiikkaa monipuolisesti, pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopio: Kopijyvä.
- Laakso, J. & Sohlman, A. 2002. Yhteistyö Teoksessa: Terho. P., Ala-Laurila, E-L, Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. 2002. Koulu-terveydenhuolto. Helsinki: Duodecim.
- Laitila, P. 2005. Nuori ja vanhempien avioero- eroista yhteyden rakentamiseen. Perheterapia (2). Helsinki: Allianssi ry. 64-73
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2003. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOY.
- Markkula, J., Luopa, P., Jokela, J., Sinkkonen, A. & Pietikäinen, M. 2007. Nuorten hyvinvointi Etelä-Pohjanmaalla 1999-2007. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Stakes. [Viitattu 4.12.2008]. Saatavana: <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/83D6AF69-61FE-4277-B531-5DE74CA0E1EF/0/epohjanmaa2007rap.pdf>
- Nikkari, L. 2000. Koulu-terveydenhoitajan ja opettajan yhteistyö koululaisen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi Tampereen Yliopisto: Hoitotieteenlaitos. Pro gradu-tutkielma.
- Nivala, E. & Saastamoinen, M. 2007. Nuorisokasvatuksen teoria-perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Oikarinen, , K. & Eirola, R. Kainuulaisen nuorten terveystuotokuva-hanke Hauholan peruskoulun yläasteella. 1999. Helsinki: Stakes
- Pietilä, A-M. 1999. Perhe nuorten kontekstina: vanhempien ja nuorten väliset sosiaaliset suhteet ja vanhempien voimavarat. Teoksessa: Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1999. Perhe hoitotyössä: teoria, tutkimus ja käytäntö. Helsinki: WSOY
- Pirskanen, M. & Pietilä, A-M. 2008. Eettistä pohdintaa nuorten terveysvalintojen tukemisesta: tutkimustuloksia nuorten päihteettömyyden edistämisestä. Teoksessa: Pietilä A-M., Länsimies, H. 2008. Etiikkaa monipuolisesti, pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopio: Kopijyvä.
- Rimpelä, M., Metso, T, Saaristo, V.& Wiss, K. 2008. Vanhempainyhdistysten tai huoltajien osallisuus peruskoulun ja sen oppilashuollon kehittämisessä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Stakes. [4.12.2008]. Saatavana: <http://www.stakes.fi/verkkajulkaisut/raportit/R29-2008-VERKKO.pdf>
- Rimpelä, M. , Wiss, K., Saaristo, V., Happonen, H., Kosunen, E. & Rimpelä, A. 2007. Koulu-terveydenhuollon laatusuosituksen toi-

- meenpano 2004-2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Rönkä, A. & Poikkeus, A. 2000. Tytöt, pojat ja vanhemmat: kumpu-panuutta ja kahinointia. Nuorisotutkimus (4), 3-18.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2001. Terveys 2015-ohjelma. [pdf-tiedosto]. [Viitattu 4.12.2008]. Saatavana: <http://www.terveys2015.fi/terveys2015.pdf>
- Suomen akatemia. 13.11.2007. Eettiset ohjeet. [www-dokumenetti]. [viitattu 2.4.2009] saatavana: <http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Eettiset-ohjeet/1-Hyva-tieteellinen-kaytanto/>
- Suomen mielenterveysseura. Nuorten viestejä vanhemmille. 2005. [Internetjulkaisu]. [Viitattu: 1.2.2008]. Saatavana: http://www.mielenterveysseura.fi/tiedostot/nuorten_viesteja_vanhemmille.pdf
- Terho, T., Ala-Laurila, E-L. Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. 2002. Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.
- Välimaa, R. 1996. Nuorten sosiaaliset suhteet, sosiaaliset verkostot ja tuki WHO-Koululaistutkimus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. (33), 25-34.
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2007. [www-dokumentti]. [Viitattu 1.2.2008]. Saatavilla: http://www.fsd.uta.fi/laki_ ja_ etiikka/etiikka_lait.html
- Winter, T. 2004. Nuorten raittius ja siihen vaikuttavat tekijät. Helsingin Yliopisto. Kansanterveyslaitos.

